

Opinió

Balanç d'una sinergia

A la primera plana del número 29 del butlletí *El Plafó*, de novembre de l'any 2000, es presentava en societat l'Arxiu d'Imatges d'Olot (AIO), amb la voluntat explícita d'implicar en el projecte les entitats locals vinculades a la fotografia i el cinema: ja s'hi parlava del conveni que se signaria amb el Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa

El conveni aprovat per l'Ajuntament d'Olot el 9 de maig de 2001 va formalitzar la relació de les dues entitats, que ha durat vint-i-quatre anys: des de l'AIO, a l'Arxiu Municipal ubicat a la planta baixa de l'Ajuntament actual, amb un petit dipòsit habilitat per al delicat material audiovisual a Can Jombi, fins al Servei d'Imatges de l'Arxiu Comar-

ra. Des de l'any 2019 s'ha comptat amb la col·laboració de Nèlida Díez, que ha treballat en la revisió tècnica de les digitalitzacions i en la difusió dels fons a través del Cercador d'Imatges de l'ACGAX, i, sobretot, ha contribuït a prendre les decisions encertades quant a la incorporació de la constant evolució tecnològica a la gestió dels arxius digitals.

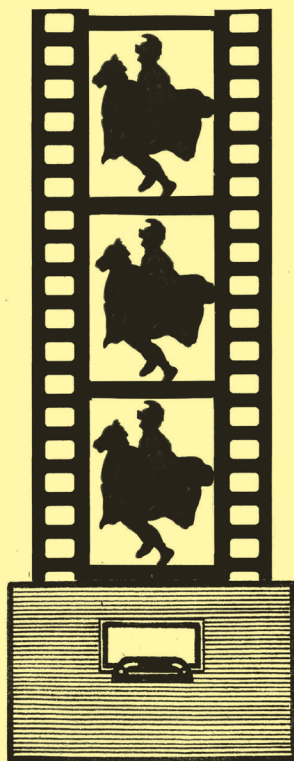
Una subvenció anual ha permès el finançament de la restauració, la digitalització i la documentació de les bobines originals dels fons recollits pel CCIG i dels ingressats directament a l'Arxiu. Primer, es va tractar el material original de les Experiències Cinematogràfiques de l'Institut Montsacopa d'Olot, un projecte educatiu pioner desenvolupat entre 1981 i 1988, del qual va formar part el CCIG, per introduir el llenguatge i la pràctica del cinema en l'ensenyament secundari. Després, pel·lícules de l'Escola Llar, de l'escola de Sant Joan les Fonts, d'Integra i dels Laboratorios Sobrino; i la producció de bona part dels cineastes de la Garrotxa, majorment olotins: Emeteri Vélez, Àngel Vila, Jaume Daudí, Joan Fajula, Ferran Casabó, Lluís Espuña, Llorenç Escapa, Josep Sala Sibidí, Joan Monturiol, Josep M. Canals, Agustí Soy, Xavier Sala, Ramon Serrat, Joan Badosa, Marc Barberí, Jesús Codinach, Ramon Portas, Esteve Molas i Josep M. Melció.

El temps, inexorable, ha tancat aquest espai de creixement conjunt del Servei d'Imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa i del Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa. El nostre patrimoni cinematogràfic ara és a l'abast de la ciutadania i les bases per gestionar-lo estan establertes i consolidades. N'estem molt contents i volem fer públic el nostre agraïment al Col·lectiu per la seva generositat i el seu compromís.

Anna Bonfill Plana

Il·lustració: Quim Domene

(CCIG) per establir una col·laboració tècnica o una sinergia, en el llenguatge del moment.

El CCIG –una entitat cultural fundada a Olot la tardor de 1979 amb l'objectiu de practicar, divulgar i impartir pedagogia del cinema en l'àmbit amateur, professional i independent– treballava en la recuperació i la promoció del patrimoni cinematogràfic de la nostra comarca i en la recuperació de la memòria històrica amb la col·lecció de documentals *Seqüències per a la memòria* (fins a tretze títols, de 2002 a 2019, sobre fires i mercats, pagesia, excursionisme, Olot: festa major, el tren, els pioners del cinema, l'evolució urbanística, la plaça de braus, els artistes i l'Escola d'Art). Tenien un arxiu molt complet de cinema olotí i disposaven de les eines i el maquinari per poder visionar les pel·lícules en els formats originals.

cal de la Garrotxa (ACGAX), dotat d'una sala per a suports especials. De fet, la condició final d'aquesta col·laboració era l'arxiu definitiu de les pel·lícules originals en les condicions adequades de temperatura i humitat, per tal de garantir-ne la conservació.

“el nostre patrimoni cinematogràfic ara és a l'abast de la ciutadania”

El funcionament es va establir mitjançant una comissió mixta que proposava, planificava i feia el seguiment de les actuacions anuals. De l'Arxiu, en Quim Roca, tècnic d'imatges, i jo mateixa; del CCIG, s'han succeït Miquel Espigulé, Antoni Bosch, Josep M. Canals, Joaquim Domènech i, la major part del temps, Joan Gendra i Xevi Falgue-

MONOGRAFIES

Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, núm. 35, Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2026, 432 p.

BARNADA, Josep i CROS, Josep Maria,
Història F.C. Les Preses. 100 anys. 1926-2026. Un club de futbol de la Garrotxa, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 168 p.

BARTOLOMÉ, José Luis,
Contes de bruixes i bruixots atempordanesos, Olot: El Bassegoda, 2026, 132 p.

CALM, M. Teresa i PUIGVERT, M. del Tura,
Vivències trenades a la Vall d'en Bas. El Veïnat Cirera, abans i ara, Olot: El Bassegoda, 2026, 406 p.

CAROLA, Mònica,
Tinc el cor en construcció, Barcelona: Xoroi, 2026, 228 p. (Caleidoscopio)

FUENTES, Raimon i Àlex,
La reconstrucció i els perills del Mal Pas de la riera d'Amer entre les Planes d'Hostoles i les Encies a principis del segle XIX, Brétigny-sur-Orge: Amazon, 2026, 75 p.

GARCIA, Josep,
L'Obra del Cançonero Popular de Catalunya a Sant Esteve d'en Bas (1924). Recull de Joan Tomàs i Bartomeu Llongueres, Olot: El Bassegoda, 2025, 207 p.

GINABREDA, Josep M. i BOIX, Ramon,
Camins, històries transfrontereres. Ripollès, Conflent, Vallespir, Garrotxa i Alt Empordà, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 162 p.

PRIOR, Ramon,
Déus i dimonis a la vall d'Aguja, Girona: Papers on Demand, 2026, 153 p.

RCR arquitectes. Arrels i ales. Un viatge dels inicis a l'actualitat, Olot: RCR Bunka Fundació Privada, 2026, 327 p.

SERRAMITJANA, David,
Porcalunya. La porcinocràcia, Olot: l'autor, 2026, 155 p.

SOLER, Manel,
Les festes. Fotos antigues de Begudà, la Canya i Sant Joan, I, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 159 p.

Vallviva. Sisena edició, Olot: Fundació Eudald Morera-La Comarca d'Olot, 2026, 2026, 63 p.

ARTICLES

ARXIU COMARCAL DE LA GARROTXA,
"Bibliografia temàtica garrotxina", dins *Annals del Patronat...*, p. 405-424.

BARNADAS, Joan,
"L'ensenyament primari a Olot. De l'Hospici al grup escolar (1800-1932)", dins *Annals del Patronat...*, p. 195-245.

BARTOLOMÉ, José Luis,
"El comissari Kostas Kharitos i l'arqueologia grega", *Auriga. Revista de Divulgació i Debat del Món Clàssic*, núm. 131, maig-juny 2026, p. 34-38.

BROSA, Albert,
"Habitar els pobles, més enllà del model actual", *Revista de Girona*, núm. 356, maig-juny 2026, p. 85-88.

CASAS, Jordi i BARTRINA, Jordi,
"El llegat d'Arnau Bartrina Luque", *Revista de Girona*, núm. 357, juliol-agost 2026, p. 54-55.

COLOMER, Ferran,
"Un model d'èxit en l'acompanyament i la semipresencialitat al CFA La Garrotxa", *Quaderns d'Educació Contínua*, núm. 54-55, hivern 2026, p. 124-128.

CURBET, Quim,
"Tortellà, un poble de l'Empordà a la Garrotxa", *Revista de Girona*, núm. 357, juliol-agost 2026, p. 12-14.

Diàleg arquitectònic sobre Gaudí i la contemporaneïtat de la Sagrada Família, Barcelona: Junta Cons-

tructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família, 2026, 173 p.
Conté textos d'RCR Arquitectes.

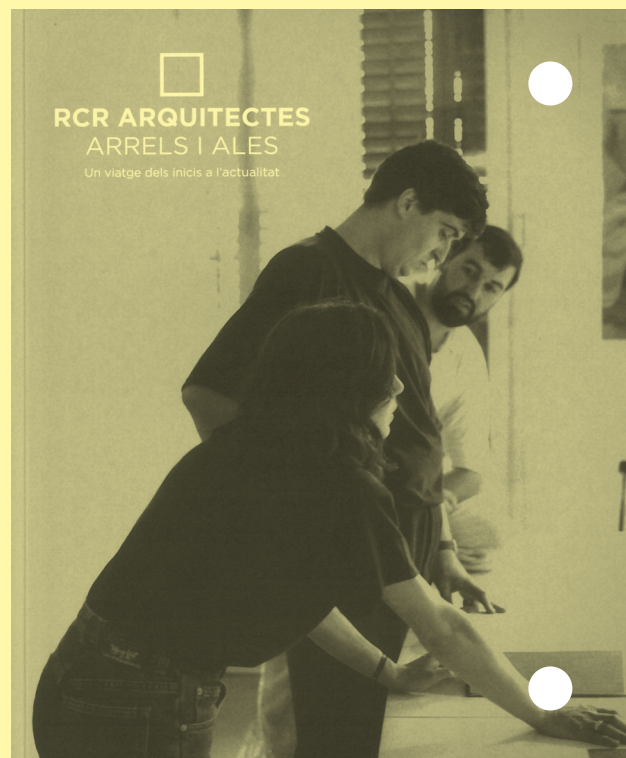
DORCA, Jordi,
"Jordà i Portabella, Portabella i Jordà", *Revista de Girona*, núm. 357, juliol-agost 2026, p. 15.

FONT, Pau,
"La grip de 1918 a la ciutat i comarques de Girona a través de la premsa: debats ciutadans i polítics", dins J. M. PUIGVERT (coord.), *Girona: salut pública i ciutat, passat i present. Homenatge al doctor Josep Pascual i Prats*, Girona: Ajuntament de Girona, 2025, p. 185-224.

FUMANAL, Miquel Àngel,
"Berenguer de Puigpardines", *Puigsacalm. Circular Social del Grup Excursionista, Cultural i Alpinista de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 170, juliol-setembre 2026, p. 7-8.

GIRONA, Ramon,
"Diccionario Buñuel", *Buñueliana. Revista de Cine, Arte y Vanguardias*, núm. 5, juliol 2026, p. 227-231.

GUTIÉRREZ, Jesús M. i TORRA, Jan,
"Els projectils del camp d'aviació 3111 de la Vall d'en Bas i les Preses

i el cas del camp d'aviació 3110 de Tortellà, al pla de Tapioles", dins *Annals del Patronat...*, p. 281-301.

LÓPEZ, Marina,
"Rehabilitar per no morir: capgirar la degradació de barris sencers", *Revista de Girona*, núm. 356, maig-juny 2026, p. 71-77.

MALLOL, Montserrat,
"El Gabinet de Curiositats de Can Bolòs", *Revista de Girona*, núm. 357, juliol-agost 2026, p. 24-29.

OLIVA, Llúcia,
"Carme Noguera, una infermera per vocació", dins *La revolució amb veu de dona. Dietaris i records (1936-1939)*, Barcelona: L'Avenç, 2026, p. 205-222.

PADRÓS, Joan Antoni,
"Algú ha plantat un pomer a una terra mia'. Propietat rural i patrimoni urbà a la Garrotxa del segle XVI", dins *Annals del Patronat...*, p. 79-147.

PALLÀS, Xavier,
"L'inventari de tocs manuals de campanes de la Garrotxa", dins *Annals del Patronat...*, p. 247-279.

PRAT, Jaume,
"Habitar los paisajes de la memoria: El Espacio Barberí de RCR arquitectes en Olot", *VAD. Veredes, Arquitectura y Divulgación*, num. 15, juny 2026, p. 110-122.

PUIG, Miquel,
"Adroguers, dolços i xocolata a Olot al segle XVIII", dins *Annals del Patronat...*, p. 163-193.

SAGRERA, Jordi; CULLELL, Laura; FUMANAL, Miquel Àngel i REIXACH, Albert,
"El castell de Santa pau. Ressenya històrica i artística, estudi de paraments i evolució arquitectònica", dins *Annals del Patronat...*, p. 9-78.

SELLES, Narcís,
"Quim Domene i la seva obra, un assaig de lectura", dins *Annals del Patronat...*, p. 303-334.

SOLER, Santi,
"Del riu a la piscina. 50 anys de la piscina de Tortellà", *El Comú. Butlletí d'Informació Municipal de Tortellà*, núm. 26, 2026, p. 37-39.

VALERI, Xavier,
"Història: Gent d'abans (IV)", *El Soroll. Revista Semestral* [Sant Joan les Fonts], núm. 83, juny 2026, p. 26-29.

El passat mes de juliol, l'Arxiu Nacional de Catalunya va destacar en la secció de divulgació "Document del mes" un **arbre genealògic** de la casa dels Collferrer d'Olot, datat del voltant de l'any 1730. Pertany al fons patrimonial Llinatge Oriola-Cortada, comtes de la Vall de Merlès (ANC1-169), on s'ha conservat la documentació dels Collferrer, establerts a la vila d'Olot al final del segle XV i units a la família Jonquer de les Planes d'Hostoles.

Al llarg d'aquest estiu, al Museu d'Història de Barcelona, a la plaça del Rei, s'ha pogut visitar l'exposició *Vindran les dones. 150 anys de lluites als carrers de Barcelona*, cocomissariada per **Margarida Casacuberta Rocarols** (Olot, 1964), professora i investigadora en Literatura contemporània a la Universitat de Girona (UdG). L'exposició, una lectura feminista de la història recent de la ciutat a través de la mirada d'una vuitantena d'escriptores, artistes i activistes que hi han viscut, va ser presentada a la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara 2025.

Ja es pot consultar en el repositori DUGiDocs el treball de final de grau *El turisme gastronòmic a la Garrotxa: el paper dels restaurants en la preservació i comunicació de la cuina volcànica*, presentat per **Clàudia Devesa Busquets** (Olot, 2003) a la facultat de Turisme de la Universitat de Girona (UdG) el 2025. L'autora hi analitza el paper de la cuina volcànica en la posada en valor dels productes locals i en la construcció de la identitat gastronòmica de la Garrotxa. Hi destaca que, tot i que molts restaurants treballen amb producte local, sovint no es comunica de manera clara ni als menús ni a les xarxes socials.

MARTÍ, Laia,
"Oficis i establiments antics: Cal Flequer de Sant Privat", *Puigsacalm. Circular Social del Grup Excursionista, Cultural i Alpinista de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 170, juliol-setembre 2026, p. 4-6.

MURLÀ, Josep,
"Un retaule d'Antoni Barnoya per a Santa Maria de Besalú (1682); millores fetes a l'església i el priorat de Santa Maria (1699-1705); i un retaule de Vicenç Falcó per al santuari del Mont (1704)", dins *Annals del Patronat...*, p. 149-162.

Del dinou al vint-i-u La novel·lista olotina Joaquina Colomer

Entre 1925 i 1938, la publicació quinzenal La Revista Blanca, editada per la família Montseny-Manyé, va comercialitzar una col·lecció de novel·les curtes, “La Novela Ideal”, a través de la qual es difonien els ideals de l’emancipació social i de l’amor lliure. Les novel·listes d’aquell projecte han estat objecte d’un treball de recerca, *Las sin amo. Escritoras olvidadas y silenciadas de los años treinta*, publicat per l’editorial La Oveja Negra, obra del doctor en història, poeta i activista cultural, Antonio Orihuela. Entre les sis-centes novel·les que van publicar, n’hi ha una, *Flora*, escrita per una jove olotina de 16 anys, Joaquina Colomer Pineda (Olot, 1910–Molins de Rei, 2008).

La Joaquina, avui, a Olot és una desconeguda, tot i tenir una trajectòria personal i professional destacada. De ben jove, va col·laborar a la premsa obrera i llibertària. Com es diu en el llibre d’Orihuela: “Reflexionó sobre la situación histórica de subordinación femenina y defendió una mujer libre de prejuicios religiosos y civiles, educada racionalmente, económicamente independiente y capaz de construir relaciones amorosas sin perder su individualidad.” Als anys trenta va ensenyar a l’escola racionalista de l’Ateneu Cultural Popular de Manresa que dirigia l’antic cap de la Federació de Sindicats Obrers d’Olot i futur dirigent de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI), Josep Albero-la Navarro. “Publicó numerosos artículos sobre educación. En ellos defendió una escuela laica, activa, coeducativa y centrada en el desarrollo integral del niño, inspirada en las corrientes renovadoras de Friedrich Fröbel y Francisco Ferrer i Guardia.” Durant la República, va exercir de mestra nacional i, quan la guerra va esclatar, la van destinar al Grup Escolar Ferrer i Guàrdia de Molins de Llobregat (ara de Rei). “Participando en experiencias pedagógicas renovadoras basadas en la coeducación, el uso del catalán, las bibliotecas escolares y la participación activa del alumnado.” Com tants altres, “tras la victoria franquista fue depurada y sancionada por sus antecedentes políticos”. No en va, a més de mestra era també

una dona emancipada, mare d’una filla, fruit d’una curta relació matrimonial amb un important dirigent bagenc de la Unió de Rabassaires. Posteriorment, la Joaquina es va poder reincorporar al magisteri públic. Va exercir a Corbera de Llobregat, fins a la jubilació, el 1980.

Aquest mes d’octubre en sabem més coses, perquè l’Antonio Orihuela i el professor honorari de les universitats de Perpinyà i Autònoma de Barcelona, i fill del marit de la Joaquina, Gentil Puig Moreno, han publicat a l’editorial Calumnia una interessant biografia: *Joaquina Colomer: El vuelo imposible de la libertad*. I la vindran a presentar a Olot. Per la part que ens toca de més a prop, el treball és de gran interès perquè hi reflexionen sobre l’ambient cultural i sociopolític d’Olot durant els anys vint i trenta del segle passat, capaç d’impulsar una noia de família obrera a escriure una novel·la feminista, *Flora*.

Esperem poder aprofitar l’estada entre nosaltres d’Antonio Orihuela, un “arqueólogo del presente y escritor a contratiempo de la modernidad neoliberal”, per escoltar la seva “poesía de la conciencia”, que ha fet tan famosos els *Encuentros anuales Voces del Extremo*, que ell promou i coordina a Moguer (Huelva), de la mà de la Fundació Juan Ramon Jiménez.

Joan Barnadas
joan.barnadas@gmail.com

Aniversari 150 anys de la mort de Dolores Gil de Pardo

El 22 de setembre de 1876, moria de febres puerperals a Saragossa la fotògrafa Dolores Gil Pérez, primera esposa del també fotògraf tarragoní Bernardino Pardo. Nascuda a Almonacid de la Sierra, l’any 1842, Dolores va ser una de les pioneres de la fotografia a Aragó i Catalunya i, juntament amb el marit, va treballar a Barcelona, Vic i Olot durant els anys

seixanta del segle XIX.

Com a fotògrafs ambulants, van ser presents entre 1868 i finals de 1870 a Olot, on va néixer el seu segon fill. Aquí, Dolores va signar un gran nombre de *cartes de visite*, retrats d’estudi en vertical que es comercialitzaven sobre cartó. A més dels primers retrats de membres de les famílies més acomodades de la vila, va obtenir la primera vista panoràmica coneguda d’Olot, l’any 1869. Amb l’esclat de la tercera carlinada, es va establir a Saragossa i Calataiud.

Els noms de la terra Verlets penombrosos

A la Garrotxa, presumim de mantenir viu un català ric de matèria lèxica i veus endèmiques. Sempre que se'ns presenta l'oportunitat, mirem de dalt a baix els qui venen carregats amb un sarró lingüístic més pobre. Mal fet: el nostre orgull patuès ens fa passar per alt que també nosaltres som perdularis, que tampoc no hem esquivat una pèrdua lenta i constant d'estalvis en la llibreta del vocabulari. Som rendistes vinguts a menys...

El topònims locals ho posen en evidència cada cop que obrim la boca: els llegim i els escrivim com si ens féssim molt, però en realitat ja fa temps que no ens parlem. Un d'aquests casos extrems és *el rec de Verlets*, que neix a la font de les Molles, s'acosta al mas Maruny i aboca al Fluvià, tot dins del terme de Sant Joan les Fonts. L'aigua constant hi manté un bosc de ribera de verns i uns mulladius o aiguamolls intermitents, acostumats a pujades sobtades i llargs períodes de sec. És un sistema ben conegut pels veïns i valorat pels biòlegs, però sobretot és un enigma que els uns i els altres solen plantejar: insisteixen a demanar explicacions sobre el significat del nom del paratge, sense èxit.

Com que ningú no piula –els toponimistes procurarem mantenir ben estès un vel sedós damunt la nostra ignorància–, cal recórrer a la desesperada als papers més vells que tinguem a mà. I el més antic localitzat és una compravenda de 1854 que afecta una verneda d'una quartera d'extensió escripturada *lo Varletx*. Ara bé, disposar del nom antic seria un goig sense alegria si no fos perquè actua com a ressort que impulsa el coneixement. Perquè el diccionari de la llengua catalana de Pere Labèrnia –en la seva quarta edició, de 1911; no en les anteriors– recull *berleix* com a mot que designa un 'lloc al defora, fresc i amb aigua' i *berleixar* com a acció de 'córrer els animals pel berleix'. Sense més precisions, s'hi indica que era un "terme o frase propis d'alguna encontrada". No sabem a quina contrada es referia el compilador, però és evident que el nostre nom de la terra encaixa perfectament amb aquest concepte de lloc ombriu, apte per pasturar-hi o buscar-hi la fresca. Utilitzar-lo per descriure aquella raconada només pot voler dir que, segles enrere, no era aquella paraula indesxifrable que és ara per a nosaltres, poc atents a les lliçons dels vells.

Reconeguem-ho: sense capbreu, registre de la propietat i diccionari, glossaris fiables de les quarteres perdudes, qui ens pot ajudar a entendre el paisatge?

Xavier Puigvert i Gurt

Hem de parlar Un geni del català

Qui no sàpiga que el 2026 és l'any Gaudí és ben bé que baixa de l'hort. Per commemorar el centenari de la mort de l'arquitecte català amb més anomenada, s'han fet un bon grapat d'activitats: exposicions, visites, xerrades, llibres... I fins i tot ha vingut el Papa de Roma a inaugurar el pet de torre de Jesucrist de la Sagrada Família. Verge Santa!

Ja se sap, Antoni Gaudí i Cornet és una figura clau de l'arquitectura catalana i el màxim exponent del modernisme. Nascut al Baix Camp, és autor dels edificis més visitats de Catalunya, tots encarregats per personatges amb la renda d'en Malagrida: la Sagrada Família, la Pedrera, la Casa Batlló i el Park Güell.

Però aquí la qüestió que ens manté ocupats és la llengua. I és que, a més d'arquitecte, Gaudí era un home compromès de totes totes amb la cultura catalana i amb la seva llengua. I pla que ho era! Ballava sardanes i era membre de l'Orfeó Català, del Centre Excursionista de Catalunya i del Cercle Artístic de Sant Lluc. I, ademés, defensava el català a tort i a dret, que no vol dir altra cosa que no abandonar-lo mai en el propi territori. Davant de tothom: d'amics, de coneguts i de borbons.

Així ho va fer davant de l'intel·lectual de la generació del 98 Miguel de Unamuno, amic de Maragall i poc amic del catalanisme. I també amb el rei Alfons XIII quan va visitar Barcelona l'any 1904. Resulta que Gaudí li va fer de guia per tota la ciutat. Poca broma! Oh, i doncs sabeu en què li va parlar, l'Antoni? En català. Que n'aprenguin, alguns guies d'ara que amb prou feines t'entenen quan visites les obres de Gaudí! Maleïts siguin...!

Vint anys més tard, el 1924, quan el nostre arquitecte ja tenia 72 anys, va protagonitzar una nova gesta. Durant la diada de l'11 de Setembre, la primera sota el règim de Primo de Rivera, es va negar a parlar en castellà a la policia quan el varen aturar davant la basílica dels Sants Just i Pastor per anar a la missa en memòria dels caiguts el 1714. Va ser detingut i condemnat a pagar una fiança de cinquanta pessetes. Recristians de Déu!

Ja ho veieu, era tossut com una banya de marrà. El fet és que Gaudí no suportava els catalans "que's rendeixen a Castella", ja que creia que "parlar català, per nosaltres, és un obligat homenatge que fem al nostre origen". Així mateix ho va dir en una entrevista amb Guillem Forteza l'any 1917 amb motiu de la mort de Prat de la Riba. Ara bé, l'escrit no es va publicar fins mesos més tard a la revista *Vila-nova*, del Garraf, i el 2021 el periodista i escriptor ripollenc Lluís Bonada la va recuperar a la revista *El Temps*. Beneït sigui!

I encara una última. Quan Gaudí va enllestir els seus estudis, el director de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, Elies Rogent, va dir: "Hem donat el títol a un boig o a un geni, només el temps ho dirà". Avui, des d'aquesta modesta columna, podem afirmar que Gaudí va ser un geni: un geni del català.

Anna Riera i Pijoan

Apunts i repunts naturals D'arbreda a roureda, per voluntat col·lectiva

Si ens proposessin fer una relació de les singularitats naturals d'Olot, a part dels volcans, segur que a la llista també hi apareixeria el Parc Nou. Esplendorós i exuberant, majestuós i acollidor, refugi climàtic de primer ordre, aquest infravalorat recinte municipal és una excepcionalitat urbana de la qual tots els ciutadans ens n'hauríem de sentir orgullosos. Comptaríem amb els dits de la mà les ciutats de Catalunya que tenen un espai de similars característiques dins el nucli urbà.

Som uns afortunats. I encara ho seríem més si s'incrementessin les inversions per a la seva conservació i manteniment. El compromís polític hauria de ser aprofitar el seu caràcter únic i potenciar-lo tant com sigui possible. Un pas important en aquesta direcció es va prendre a finals del segle passat. El 1993, l'Ajuntament d'Olot i el Parc Natural van redactar el Pla Especial de la Moixina-Pla de Llacs, un document que tenia com a objectiu millorar l'estat de conservació dels paratges de la Moixina i ordenar-ne les activitats. Justament, en aquell pla es plantejava ampliar el Parc Nou. Un parell d'anys més tard, l'Ajuntament, assumint el compromís, feu un primer pas adquirint dues peces de conreu, de 8.297 m² de superfície, contigües al parc per la banda que dona a la roureda del mas Can Pau. Marissa Llongarriu, aleshores conservadora del Museu dels Volcans, va encapçalar el projecte de restitució d'una roureda, que va comptar amb una subvenció del Departament de Medi Ambient. L'objectiu era connectar la roureda monumental del Parc Nou amb la del mas Can Pau, per crear un corredor arbori fins als paratges de la Moixina. Es van plantar uns 300 arbres i 500 arbusts de diferents espècies. L'alcaldeessa Isabel Brussosa va inaugurar la plantació el 2 d'abril de 1997. Amb els anys, els petits arbres es van anar fent grans i l'espai va esdevenir arbreda. Però encara era lluny que es pogués considerar una roureda amb tots els ets i uts.

**“l'objectiu és que
s'assembli a les
idíl·liques rouredes
de roure pènnol”**

El 2024 es va gestar un nou impuls per aconseguir-ho. Des de la Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural, amb la col·laboració de SIGMA i el Parc Natural, es va dissenyar un projecte de millora i restauració de la que s'ha acabat anomenant *roureda del mas Tarut*. Els incombustibles Galdric Mossoll i Jan Tresserras van ser els coordinadors del projecte i els responsables de programar i animar les activitats. I aquí hi ha la part més interessant i original de tot plegat: la vessant participativa. Al llarg dels últims dos anys, hi han

ecològica de la roureda dels Tres Roures i dels prats de dall del mas Cabreró. La parcel·la, també de propietat municipal, està situada al marge de l'avinguda de Sant Jordi. Per situar-vos, és la que està custodiada pel drac ajagut amb la boca oberta: la peça és una evolució artística d'un dels roures caiguts que donen nom a l'espai. L'interès, la dedicació i el compromís de les persones voluntàries en ambdós projectes ens ha de fer reflexionar i preguntar-nos: fins a quin punt n'és d'increïble la força de la societat civil a l'hora de participar en iniciatives d'interès co-

passat prop de 300 persones. La seva aportació individual i col·lectiva ha contribuït a conèixer l'espai i millorar-ne la qualitat ecològica i paisatgística. Avui, l'arbreda fa molt de goig. L'objectiu és que s'assembli a les idíl·liques rouredes de roure pènnol (*Quercus robur*) reiteradament glosades pels botànics olotins Antoni de Bolòs (Olot, 1889-Barcelona, 1975) i Oriol de Bolòs (Olot, 1924-Barcelona, 2007). Un cop finalitzat el projecte participatiu de la roureda, les administracions implicades hauran d'agafar el relleu i comprometre's a mantenir les diferents línies encetades.

Però el més bo de tot és que això no s'acaba aquí. Amb nous coordinadors, però amb la mateixa empena, s'ha iniciat el projecte de millora

munitari, quan és convenientment mobilitzada? Evidentment, això no ha de suplir la responsabilitat de l'administració en la gestió d'espais naturals, no és aquest l'objectiu. La millor fórmula, com aquí s'ha demostrat, seria la complementarietat, els esforços compartits, la suma de capacitats i, sobretot, fer les coses amb il·lusió i esperit positiu.

Arribats a aquest punt, podem anar pensant quins altres espais del nostre entorn poden ser susceptibles de ser descoberts, conservats i valorats en la seva justa mesura. Però, per a això, haurem de fer una altra llista.

Impressions d'un paisatge, 42 Visitant el Museu

Foto: Josep M. Muñoz

L'escriptor barceloní Josep M. Espinàs, que va fer una sèrie de llibres on narrava els seus viatges a peu –una forma lenta de desplaçar-se que, per a ell, constituïa una manera immillorable d'acostar-se al territori i a la seva gent–, deia que quan arribava a una població que no coneixia, el primer que feia era visitar el mercat i el cementiri. Era, assegurava, la millor forma de fer-se'n una idea. El mercat representa el batec de la vida, el termòmetre de l'activitat comercial i humana d'un indret. El cementiri, per contraposició, representa el passat, i la manera que té aquella societat de preservar la memòria dels morts i, per tant, d'ella mateixa. És una fórmula suggeridora, la de l'Espinàs, però jo, modestament, ara hi afegiria un ingredient que em sembla imprescindible per al coneixement d'un lloc, sobretot en localitats d'una certa entitat: la visita al museu. El museu ens informa sobre el passat d'una col·lectivitat, però també sobre la manera que aquesta té de relacionar-s'hi, amb el passat, i, per tant, la manera que té de construir el present.

L'any 1950, al llibre *Ciutats de Catalunya*, Espinàs feia un retrat de la Garrotxa en què no podia evitar de contraposar “la ingenuïtat del paisatge”, d'un “lirisme quiet i

pacífic”, amb la vitalitat industrial d'Olot: “una ciutat que no és tan senzilla com sembla”, “una població viva” que “guarda ben poques pedres antigues”. Ignoro si aleshores Espinàs va visitar el mercat o el cementiri olotins, però em pregunto què pensaria avui si visités el Museu de la Garrotxa. I encara que la pregunta no és del tot pertinent, respondria que, per començar, si hi hagués anat aquest estiu inclement que tot just hem deixat enrere, hi hauria passat calor. Molta calor. De fet, el Museu de la Garrotxa va decidir no cobrar el preu de l'entrada, per compensar els visitants de l'absència d'un sistema de climatització, però això no ha estalviat les queixes que, en un nombre elevat pel que tinc entès, hi han deixat per escrit.

“per al Museu, la climatització és una qüestió urgent”

La qüestió, em sembla, no és pas menor o anecdòtica. Vivim uns moments en què la crisi climàtica ens obliga a repensar la nostra manera d'habitar la ciutat (i el món). Parlant-ne fa poc amb uns arquitectes olotins, em deien que ara el repte no és protegir els edificis del fred, sinó de la calor. Per al Museu, la climatització és una qüestió urgent, que no pot esperar: per a la conservació de les obres, hi ha unes exigències de temperatura i d'humitat ambiental que avui s'estan incomplint de forma flagrant, i que posen en perill no només les obres d'art sinó la credibilitat mateixa de la institució i, de retruc, de l'Ajuntament d'Olot. Cal una intervenció decidida i immediata, perquè la situació no es pot tornar a repetir l'estiu vinent. Com podrà, si no, el Museu fer-se digne d'allotjar una obra com *La càrrega*? Com podrà aspirar a ampliar en un futur les seves col·leccions, si el més prudent ara per ara seria retirar-ne algunes obres?

Però més enllà d'aquesta urgència ineludible, tinc la impressió que a Olot li cal un debat sobre el Museu. En aquell text de fa tres quarts de segle, Espinàs afirmava que

“és evident que l'art ha tret partit d'Olot i que Olot està aprofitant-se feliçment d'una visió artística”. Prou feliçment, ens hem de preguntar? El Museu de la Garrotxa es va posar en marxa l'any 1982, reprenent una vella (i esllanguida) institució. Era el moment que els nous ajuntaments democràtics eren conscients de la necessitat de dotar les ciutats d'infraestructures culturals, sovint donant vida nova a grans edificis que havien quedat obsolets quant a l'ús. Algú en va dir “la temptació de la pedra”. Però, un cop remodelat el vell casalot (Madrid va optar també per un edifici del segle XVIII per instal·lar-hi el Reina Sofia), quedava el repte, més difícil, de fer-ne una institució viva i dinàmica. L'any 2010 es va parlar de la possibilitat de fer-ne un museu nacional sobre el paisatge. Era una idea ambiciosa i potent que, tot i que malauradament frustrada, se'n diu que ha inspirat l'actual programa museogràfic, amb la reobertura de la col·lecció l'any 2017, en un museu que es presenta, al web municipal, com a “Art i paisatge dels segles XIX i XX”.

Però les preguntes subsisteixen. Desconec quina política d'adquisicions té el Museu, si és que en té alguna. Però hi ha massa elements, al meu parer, que n'entorpeixen el creixement i el desenvolupament. Començant pel fet que cal pujar al tercer pis per entrar-hi. I no hi ha res que “estiri” el visitant, perdut enmig d'un gran pati despullat, cap a les sales d'exposició, limitades a mil metres quadrats, del tot insuficients, per bona voluntat que s'hi posi, per poder desplegar una col·lecció que expliqui la centenària i complexa història d'aquesta ciutat “no tan senzilla com sembla”. Caldria posar-hi fil a l'agulla. Començant, és clar, per una cosa tan bàsica, i urgent, com la climatització.

Josep M. Muñoz

Vivències Amics de l'Alta Garrotxa

Enguany, l'associació Amics de l'Alta Garrotxa celebra cinquanta anys de la fundació. Bàsicament, es tracta d'una associació sense ànim de lucre que té per finalitat la defensa, la recuperació i la conservació dels patrimonis cultural i natural de l'àmbit territorial conegut amb el nom d'Alta Garrotxa. Fou l'any 1976 quan Ramon Sala i Canadell, entusiasta de tot allò nostrat i en particular de l'Alta Garrotxa, ben aconsellat i acompanyat pel distingit arqueòleg doctor Miquel Oliva i Prat, va fundar l'entitat, recolzada en grups de voluntaris de diferents orígens i en empreses i particulars de sentiments positius per la intenció.

Han passat els anys i els Amics de l'Alta Garrotxa han anat treballant d'acord amb els objectius. En la defensa del patrimoni cultural, cal destacar la vessant arquitectònica, que ha comportat la recuperació i el manteniment de nombroses esglésies romàniques –la quantitat i la relació de totes escapa a la capacitat d'aquest escrit, però és fàcil de retrobar. També, en la vessant immaterial del patrimoni, es pot posar en relleu la recuperació de molts aplecs populars, de manera autònoma o en col·laboració amb altres entitats.

En relació amb la defensa del patrimoni natural, cal dir que l'associació sempre ha cregut i defensat que l'espai de l'Alta Garrotxa, per les característiques que presenta, mereix tenir la consideració de *parc natural*. Curiosament, l'abril de l'any 1976, quan es va fundar, va coincidir amb la publicació de l'estudi *Natura, ús o abús? Llibre blanc de la gestió de la Natura als Països Catalans*, adoptat com a document del Congrés de Cultura Catalana. En ell, ja es preveia l'Alta Garrotxa com a *parc regional*. El 16 d'octubre de 1977, se celebrà a Olot la cloenda del Congrés de Cultura Catalana en l'àmbit del patrimoni natural i s'hi aprovà la proposta. El mes següent, la Diputació de Girona va fer pública una proposta de catàleg de parcs naturals de la província que preveia el de l'Alta Garrotxa. L'octubre de 1980, El Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona va editar *Els Espais Naturals a Catalunya*, que contemplava 45 parcs, entre els quals el nostre.

La protecció de l'Alta Garrotxa va avançar a pas de tortuga. El 1992, la Generalitat de Catalunya la va incloure en el Pla d'espais d'interès natural (PEIN) i va recomanar que es declarés *parc natural* en un futur. El 2000 es va fer un pas més amb la constitució del Consorci de l'Alta Garrotxa, amb seu a Sadernes, per gestionar el territori, però la crisi de 2012 el va deixar sense pressupost ni personal. El 2008, la Generalitat s'havia despenjat amb un pla especial –amb una feixuga recollida de dades, sense cap proposta de parc–, curiosament desaparegut després del

que la figura de parc natural és l'única fórmula administrativa per defensar el nostre patrimoni natural. Fa pocs mesos, Jordi Sargatal, actual secretari de Transició Ecològica de la Generalitat i reconegut ecologista empordanès, deixà anar unes manifestacions on es mostrava partidari d'aquest reconeixement. Una vegada més, no hem de perdre l'esperança.

Si hagués de contestar la pregunta de per què, durant tots aquests anys d'informes favorables, sense cap oposició clara, no s'ha pogut arribar a un consens per declarar l'Alta Garrotxa parc natural, només

tràmit d'informació pública preceptiu. El va substituir un Pla de protecció del medi natural i del paisatge, promogut el 2019 pel Departament de Territori i Sostenibilitat. Davant les impugnacions, el Pla fou anul·lat pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya l'octubre de l'any passat. En els períodes d'informació pública dels dos darrers plans, els Amics de l'Alta Garrotxa reclamaren l'opció de *parc natural*. Tant en un cas com en l'altre, cap resposta.

Ja em perdonaran els meus sofrerts lectors el rotllo que acabo d'escriure. No és el meu estil, procuraré no tornar-hi; però és que he volgut deixar constància que els Amics de l'Alta Garrotxa, fidels als seus principis, han cregut i continuen creient

podria contestar amb una altra pregunta. La mateixa que es feien els romans abans de prendre una decisió: *Qui prodest?*, que en català vol dir 'a qui beneficia?' I parlant en temps passats: a qui ha beneficiat?

**“han passat els anys
i els Amics de l'Alta
Garrotxa han anat
treballant d'acord amb
els objectius”**

Joan Tresserras

